

Franjo Talan,

Izvjeste s održanog hodočašća svetoj Ani u Kosovo kod Knina i posjet ruševinama Boričevca, Prijeboja, raseljenih katoličkih župa i mjesta Like te posjet Udbini i spomen crkvi hrvatskih mučenika

U Boričevcu

Molitva za sve, bez obzira što jedni imaju spomenik, a drugi ga nemaju

Za hodočašće svetoj Ani u Kosovo kod Knina dogovor u Društvu za obilježavanje grobišta započeli smo nakon komemoracije na Ksajpi kod Šenkovca, 10. srpnja, a informaciju od hodočašću već se razmatrala i nakon komemoracije u Kotoribi, 25. lipnja i nakon mise zadušnice za vlč Vilima Cecelju, 3. srpnja. Bilo je planirano da do Zagreba krenemo osobnim automobilom gdje ćemo se pridružiti hodočasničkom autobusu Hrvatskog žrtvoslovnog društva koji u 5 sati ujutro, na sam blagdan, 26. srpnja 2010. godine kreće s parkirališta kod Koncertne dvorane Vatroslav Lisinski. Kako je već uobičajeno trebalo je podsjetiti i ostale koji se obično pridruže takovom pohodu. Naime iz plana putovanja je vidljivo da će se na hodočašću prevaliti preko 600 kilometara, a mnogi zbog posla, neki i iz zdravstvenih i ostalih razloga nisu u mogućnosti odvojiti vrijeme i uputiti se na tako dugi put. Dakle u ponedjeljak 19. lipnja uputio sam dopis gospođi Jadranki Lučić, tajnici Hrvatskog žrtvoslovnog društva kojim sam potvrdio da će na hodočašće iz Društva za obilježavanje grobišta biti prisutni Stjepan Jovan, Josip Kolarić i ja, a vjerujem da će se putovanju pridružiti i sin Blaž, dakle četvorica hodočasnika. Kako su u međuvremenu putovanje otkazala prva dvojica njihova mjesta popunili su Ivan Jaklin iz Varaždina i Vlado Horenc, iz župe Sveti Ilija, ujedno član Odbora župe za uređenje Spomen područja vlč Vilim Cecelja.

Put prema Kninu i crkvi Svete Ane

Iz Križovljana krenusmo ujutro nešto iza 3 sata, a u Varaždinu na autobusnom kolodvoru pridružio nam se Ivan Jaklin, te poslije na parkiralištu kod benzinske postaje Šilec i Vlado Horenc. Vožnja auto cestom nije dugo trajala te so do naplatnih kućica u Lučkome došli oko pola pet sati, parkirali smo auto te smo pješke, uz rub kolnika, krenuli do benzinske pumpe na auto cesti gdje će nas autobus najlakše pokupiti. Tu pozovem Antu Belju, vođu našeg hodočašća te ga izvijestim o mjestu na kojem ćemo ih pričekati. Ostalo nam je vremena za popiti jutarnju kavu što smo i učinili, a uskoro, oko pola šest sati stiže i autobus u koji se ukrcavamo uz pozdrav vođi puta i ostalim hodočasnica.

Oko pola deset stižemo u Knin gdje se na benzinskoj pumpi kratko zaustavljamo, a jedno stajanje bilo je prethodno na parkiralištu, dvadesetak minuta, tek da bi putnici mogli izvršiti svoje potrebe. Do ulaska na odvojak lokalnog puta koji s glavne ceste vodi prema crkvi Svete Ane u Kosovu stižemo nešto prije deset sati te se upućujemo pješke prema crkvi, prošteništu. Tu nas već čeka Zlatko Pišpek i brat mu Zdravko, iz Kotoribe koji su svetoj Ani u Kosovo došli iz Makarske, s godišnjeg odmora, a tu susrećemo i Željka Tomaševića koji je predvodio hodočašće župa s otoka Pašmana. Tu su bile i različite hodočasničke skupine iz susjednih gradova, i iz Zagreba i Splita i Šibenika i okolnih mjesta, a nakon mise susreo sam i jednu grupu naših iseljenika koja je svetoj Ani u Kosovo kod Knina došla iz Australije, Mato Vekić i Anton Vrljić, koji su pomogli obnovu crkve Svete Ane. Inače crkva svete Ane u Kosovu izgrađena je 1734. god. Budući da je bila malena, podignuta je god. 1765./66. nova crkva. God. 1933. podignut je novi zvonik, isturen ispred pročelja i počivao je na 2 stupa. U domovinskom ratu, u noći 30. rujna na 1. listopada 1992., pobunjeni Srbi crkvu su do temelja srušili. Podignuta je na istome mjestu nova prema nacrtu ing. Zdravka Živkovića. Blagoslovio ju je na svetkovinu sv. Ane 2000. god. biskup Ivas (podaci s portala samostana Sv. Ante Knin). Sudjelujemo u procesiji i misi koju je u konceleciji s tridesetak svećenika služio mons. Ante Ivas, šibenski biskup, a u dirljivoj propovijedi nekako su mi se u dušu najdublje upile riječi iz njenog drugog dijela, u kojem je između ostalog rekao: - Došli smo ovdje danas učiniti spomen na našu braću i sestre, da „ne zaboravimo baštinu što nam namriješe!“ A baština koju nam namriješe je velika i važna, obvezujuća za našu sadašnjost i budućnost: treba nam

otkriti i svjedočiti pravu istinu o onome što se njima i s njima ovdje dogodilo... Jer oni su i istina o nama, oni su i naša istina... „Istina će vas osloboditi“, rekao je Isus.

Ubojstvo hodočasnika 1941. godine

Potom je biskup Ivas ukratko prenio okolnosti stradanja hodočasnika iz 1941. godine

Kronika župe sv. Ante u Kninu i spisi arhiva biskupskog ordinarijata Banja Luke..., i mnoga druga svjedočanstva svjedoče da je na današnji dan 1941. godine, župnik župe Drvar vlč. Waldemar Maximilian Nestor došao sa svojim župljanima na hodočašće, ovdje svetoj Ani na njezin blagdan, kako je to i prije bio običaj. Došli su moliti za svoje obitelji za svoju djecu za svoj narod..., dakao oboružani jedino svojim kronicama kao svojim oružjem. Sutradan je bila nedjelja, pa da župljani koji su ostali u Drvaru ne bi bili bez mise, župnik je s hodočasnici sjeo u „Šipadov“ vlak uskog kolosijeka... Na tromedi Bosne, Dalmacije i Like, oko Trubara, vlak su zaustavili četnici... Pobjunjenici su napali vlak, župnika, izvukli iz vlaka i s njime skupinu hodočasnika, okrutno ih poubijali a tijela im bacili u jamu Golubinjaču. Dakako, bez milosti, bez suda i ukopa, bez križa i spomena...

Istoga dana su u Bosanskom Grahovu i okolnim selima srpski ustanici (četnici i „gerilski“ komunisti) poubijali Hrvate. Župnika vlč. Jurja Gospodnetića su četnici zarobili i 10. kolovoza, nakon okrutnog mučenja nabili na ražanj i pred njegovom majkom ga živoga ispekli... Slična sudbina zadesila je i vlč. Krešimira Barišića u Krnjeuši... Tako je tih dana i tjedana, po kratkom krvavom postupku, u prvom redu od organiziranih četnika Draže Mihailovića i partizana komunisti koji su se (povremeno) pridruživali, gotovo cijeli kraj istočne Like i jugozapadne Bosne, očišćen od svega nepravoslavnog puka..., u cilju stvaranja tzv. „homogene Srbije“ u znaku kokarde... I to uz podršku i razumijevanje talijanskih fašističkih postrojbi. Nekakvom antifazišizmu tada još nije bilo traga... (Gojko Polovina piše o tim događajima: „...ostaje činjenica da je u masi neboraca tog momenta u pljački i paljenju učestvovao i znatan broj boraca, od kojih su neki poslije toga bili sjajni ne samo partizanski borci nego politički i vojni rukovodioci, komandiri, komandanti. Nikad nisam niti hoću javno pomenuti njihova imena:“ (Svjedočenja, Prva godina ustanka u Lici, Beograd, 1988, str 340 i 342)...) I drugi brojni dokumenti otkrivaju cjelovitu istinu tih strašnih događaja...

Treba nam istina, a ne stare parole!

Potom je nastavio

Mi ovdje nismo došli optuživati..., ovo je mjesto ljubavi..., ali sjećati se i zgražati se možemo i moramo ! Mi smo se ovdje došli kršćanski moliti za našu braću i za pobjedu Istine o njima... Jer ta je istina bila ubijena i prešućena... Čak što više, najstrože, je zabranjeno da bude istina, pod prijetnjom smrću onima koji bi je i pokušali otkriti. „Smrt fašizmu-sloboda narodu“ bila je parola koja je nekima sve dopuštala i opravdavala i vješto skrivala... I to sve zato da bi se konstruirala druga „istina“, lažna istina koja je postala službena istina, privilegirana, revolucionarna, partijska istina, (partizanska, antifazišistička...) Jedino se ona smjela širiti svim propagandnim sredstvima... Ona je proglašena veličanstvenom i slavnom. Podignut joj je veličanstveni spomenik... Ona se slavila, morala se slaviti..., kao „Dan ustanka naroda Hrvatske i BiH... (i to antifazišistički)... Ako je to tako moralo biti, u stravičnoj ideologiji i praksi „sovjetskog“ komunizma crvene zvijezde, srpa i čekića, koji se proglasio i vladao se kao apsolutni gospodar istina i sudbina ljudi i događaja...“ „Ili tako ili nikako!“... imamo pravo pitati, u Slobodi Istine: Čiji ustanak, ustanak na koga, i protiv koga..? pitamo s ubijenim hodočasnici svetoj Ani... Treba nam istina , a ne stare parole! Čujemo eto, kako će se opet podignuti isti spomenik..., i kako će se na istom mjestu slaviti isto slavlje..., istoj toj „revolucionarnoj Istini“... Smijemo li reći da je to zaprepašujuće!! – zapitao se i biskup kao i mi tamo prisutni i još brojniji koji misli u Kosovu tog dana nisu mogli prisustvovati.

U završno dijelu biskup Ivas je rekao: U slobodu ovoga naroda i zemlje hrvatske je uloženo puno ljubavi, brige, krvi, stradanja žrtava... Za slobodu sve djece Božje, Bog naš je založio sav svoj život na križu..., i pozvao nas da ga slijedimo... Križ je put i znak naše slobode u Bogu... Treba nam slobode prave Istinite Božje, Kristove slobode, da bi mogli Istinu živjeti, istinito

oprašati, istinito se miriti, biti u miru i u ljubavi živjeti i graditi bolji život, i bolju domovinu, bogatu i sretnu za sve njezine ljude...

Sloboda se mora dogoditi u nama, u našim pametima, srcima i duši. To može učiniti i darovati samo Bog... Sve drugo su isprazne fraze koji mnogi (naročito političari svih vrsta) koriste za nove podvale...

U završnom dijelu „Obranimo ljubav, ona svima treba, praštanje i nada, darovi su neba, pogledaj u oči Stvoritelju svom. ... Kiše padaju, polja rađaju, djeca sanjaju.., nije nas ostavio Bog... Amen!

Hodočasnici koji su došli s raznih strana bili su na uzvisini oko oltara, koji je bio ispred crkve, a ostali dio nalazio se pretežno u hladovini. Oko crkve nalazi s nekoliko grobova, a zdenac koji je sagrađen za osvježenje hodočasnika zatrpan je smećem, iz teksta utisnutog u kamene zaštitne zidove može se pročitati: Ova je čatrnja napravljena i blagoslovljena za slatki napitak pobožnoga puka Sv. Ane na 26. VII. 1937.

Posjet Kninu i Boričevcu

Nakon mise pozdravljamo se s biskupom i prijateljima iz Australije i krećemo prema autobusu s kojim uskoro stižemo u Knin gdje je predviđen ručak. Nešto prije 14 sati napuštamo Knin i upućujemo se prema Boričevcu. Putem nam Anet Beljo objašnjava događaje iz povijesti.

U Boričevac dolazimo oko 15 sati popodne tu su nas dočekali, otac biskup Mile Bogović, a tu je bio i župnik fra Robert Jožipović, kojemu je povjereno nekoliko župa s kojima upravlja iz Donjeg Lapca. U posjetu Boričevcu bio je i Nikola Pavičić, danas živi u Zagrebu, posljednje dijete koje je kršteno u Boričevcu, rođen je 12. ožujka 1941. godine, a nakon toga četnici su ih sve protjerali i do danas se nitko nije vratio. Protjerani Boričevljani i njihovi potomci tek su nakon Oluje mogli posjetiti svoje rodno selo, a povrat na temelje i zgarišta svojih kuća onemogućen im je jer su spaljene knjige. No raseljeni mještani nadaju se kako će se i to riješiti. Crkva se obnavlja, a na zidu, desno od ulaza Udruga Ličana župe Boričevac postavila je spomen ploču na kojoj piše: Povodom proslave 200 godišnjice župe Rođenja blažene djevice Marije, 8. rujna 2007, a na ploči smještenoj na suprotnoj strani nalazi se natpis „Na čast maloj Gospi, 8. 09. 1996. ovaj križ podigoše župljani župe Boričevac.

Ulazimo u crkvu u kojoj smo kod križa položili vijence i zapalili svijeće, a tu nam se obratio biskup Mile Bogović, koji je rekao: „Zahvaljujem Vam što ste došli ovamo položiti vijenac žrtvama boričevačke župe iz 1941. godine. Bila su to ratna vremena kada su mnogi, ni krivi ni dužni, stradavali. Bez obzira koje su bili nacije ili vjere, trebamo gajiti poštovanje prema svim nedužnim žrtvama.

Drago mi je čuti da su spomenici s imenima srpskih odnosno pravoslavničkih žrtava uglavnom sačuvani. I treba ih čuvati i odati dužno poštovanje svim nedužnim žrtvama na srpskoj, odnosno pravoslavnoj strani! Žao nam je što se u vrijeme komunističke vlasti sustavno radilo na brisanju spomena nedužnih žrtava među katolicima Hrvatima i da tim žrtvama ni do danas nije podignut spomenik. Zato ste donijeli vijenac ovamo u crkvu koja sama svojim ruševinama svjedoči o stradanju župe Boričevac i njezinog stanovništva.

Zajedno s vama izražavam žalost i tugu da se jednom pokretu, i to onom njegovom zločinačkom dijelu, obnavlja spomenik, pogotovo što se to čini uz potporu i suradnju države Hrvatske, protiv duha i slova odredaba iste Države. Žao nam je zato što se time nedužnim žrtvama i dalje uskraćuje dužno poštovanje a ujedno se i dalje ruše putovi pomirenja između Hrvata i Srba na ovim prostorima.

To se uvijek čini kada se ne poštuje istina. Tako se to činilo i u ratu i u miru, uglavnom uz pomoć snaga sa strane. Zanimljivo je da se one inicijative koje su ovdje pokretane i od Srba i od Hrvata da jedni druge zaštite od svega onoga što ugrožava suživot jednih i drugih na ovim prostorima, tj. da ih zaštite od suprotstavljenih ideologija i snaga koje su ovdje radile na istrijebljenju „onih drugih“. U takvim sukobima stradaju mnogi nedužni ljudi na jednoj i drugoj strani, a ovdje se dogodilo da su Hrvati doslovno istrijebljeni.

Uvjereni smo da ni braća Srbi i pravoslavci koji žive ovdje i koji ovdje žele živjeti ne podržavaju „punjenje prve puške“ koja je ovdje uništila sve što je hrvatsko i katoličko.

Nažalost, i u sutrašnjem okupljanju u Srbu teško nam je vidjeti nešto drugo nego upravo to: iz Srba se i dalje usmjeruje puška prema Hrvatima i katolicima kao što je bila ona prije 69 godina. U takvom ozračju može lako zaživjeti ne tako davni program da se na nišanu drži i država Hrvatska. Kako reče jedan biskup, na djelu je pucanj u jedinu ISTINU kako bi se spasila neka antifašistička, partizanska, četnička, komunistička ili neka druga ideološka ili politička istina. Dok god se budu isključivo političkim sredstvima branile te „istine“, neće biti izraženo dužno poštovanje prema žrtvama ni s hrvatske ni sa srpske strane. Uvijek je opasno kad se politika do te mjere uzjoguni da ne dopušta pristup objektivnoj znanosti.

Od države Hrvatske očekujemo da u ovoj do usijanja napetoj situaciji oformi tim stručnjaka koji je u stanju dati objektivnu sliku svega onoga što se dogodilo na ovim prostorima u vrijeme drugog svjetskog rata i poraća te da tu sliku prihvati za temelj svojih odnosa prema Srbu i Boričevcu, a ne da joj se izvana nameću neke slike i politike koje već tako dugo truju odnose između Hrvata i Srba.“

Nakon riječi biskupa uslijedila je molitva, koja je prema riječima biskupa upućena za sve; bez obzira što jedni imaju spomenik, a drugi ga nemaju. Vijenac je položen i svijeće zapaljene ispred križa koji je postavljen na mjestu gdje je razrušeni oltar župne crkve Navještenja Blažene Djevice Marije. Kako saznasmo u subotu, 24. srpnja je u Boričevcu uz tridesetak vjernika, pretežito prognanih Boričevljana, održana misa zahvalnica koju je služio donjolapački župnik fra Robert Jozipović. Bilo je to po drugi put u slobodnoj hrvatskoj državi da se drži misa uoči "dana ustanka" u Srbu i oda poštovanja nevinim hrvatskim žrtvama iz 1941. Na susretu, u ponedjeljak, na blagdan Svete Ane bilo je nekoliko Boričevljana koji su oduševljeno dočekali gospičko-senjskog biskupa. Od njih smo saznali da na računu imaju čak 400 tisuća kuna ali da neće nitko da preuzme poslove na obnovi crkve i da su osigurali su sav potreban materijal za podizanje krova, a u dvorištu je već složena polovica potrebne građe.

Posjet Udbini i Spomen crkvi hrvatskih mučenika

Za hodočasnike domaćini su pripremili zakusku, a bilo je moguće i osvježenje vodom i sokovima. Nešto iza pola četiri krenuli smo prema Udbini, našem slijedećem odredištu, kamo dolazimo nešto prije 17 sati, dočeka nas je fra Nedeljko Knezović, udbinski župnik, a o tijeku gradnje Crkve hrvatskih mučenika hodočasnicima je govorio sam biskup Mile Bogović. Zbog radova na crkvi nismo bili u mogućnosti razgledati spomen kamene s imenima hrvatskih grobišta i stratišta, a popis grobišta i kamenih blokova s natpisima hrvatskih stratišta objavit će se na web stranicama, www.udbina.com, izvijestio nas je fra Nedeljko Knezović.

Nakon upoznavanja s prošlošću Udbine i izgradnjom crkve krenuli smo prema Prijeboju, iz kojeg je također od četnika prognano hrvatsko stanovništvo, u kojem danas ipak ima i nekoliko Hrvata. O stradanju stanovnika naselja govorio je prof. Igor Ivašković i danas umirovljeni prof. Drago Mažar, isto jedan od prognanika, koji je hodočasnicima ispričao tragičnu sudbinu žitelja Prijeboja i katoličkog življa Like, a od progona se i sam spasio sklanjanjem u Bihać gdje je kao profesor zaradio mirovinu i gdje i danas živi. Između ostalog spomenuo je da su se Prijebojčani htjeli vratiti na rodna ognjišta što su mnogi u učinili, a li nakon ubojstva kovača Mile Konjevića, koji se vratio 1956 godine, mnogi su odustali od povratka. Naime 1956. godine iz Bihaća se na Prijeboj vratila obitelj Mile Konjević koji je bio poznati kovača i „duše“ sela. Njegov je povratak ponovo probudio želju Prijebojčana za povratak pa se je sve više ljudi počelo interesirati za obnovu sela. Međutim određenim strukturama u tadašnjoj vlasti očito je bilo jako stalo da spriječe obnovu Prijeboja, a iduće godine, ubijen je Mile Konjević i njegov tek punoljetni sin, a supruga je ranjena. Krivac za ubojstvo nije pronađen te Prijebojčani zaključiše da je ubojstvo organizirano čime je povratak raseljenih izostao. Uslijedilo je potresno i do suza bolno svjedočenje Dragice Čorak, a ubojstvu sina i nepriznavanju ikakvih prava sve nas je jednostavno prenerazilo. Položen je vijenac kod križa na groblju, a molitvu je predvodio biskup Mile Bogović.

Prijeboj - težak životni put Dragice Čorak i njene obitelji

O stradanju životnom putu Dragice Čorak i njezine obitelji prof. mr Igor Ivašković je zapisao: - Dragica Čorak, rođena je u Vrhovinama 17. studenog 1927, a 1945. godine, zbog partizanskog nasilja bježi u Vukovar. Udaje se za Josipa Čorka (iz Ličkog Priboja) 26.12.1947. godine, a

25.11.1948. rodilo im se prvo dijete Slavko. Mlada se obitelj 1949. godine vratila u Prijeboj kod Plitvičkih jezera koje je muž morao napustiti 1942. godine, kada je selo spaljeno od strane četničkih jedinica iz Like. U Priboju (Prijeboju) su im se rodile još dvije kćeri, Marica i Ankica 1952. odnosno 1954. godine. Život u selu je bio iznimno težak, jer su sastav stanovništva činili isključivo Hrvati, pa je selo među pripadnicima okolnih sela sa dominantno srpskim stanovništvom tretirano kao „ustaško“. To je privedo i do likvidacija nekih stanovnika 1957. godine, posljedica čega je bilo iseljavanje većeg dijela povratnika. Uvjeti za život s tim su se bitno pogoršali. Muž Josip, koji je obavljao posao šumara, umro je 1972. Obitelj je nakon toga u ekonomskom smislu nosio sin Slavko, koji je kao šumarski tehničar, jedini imao redovita primanja. Obitelj se je povećala 4.10.1975. kada se sin Slavko oženio. U braku mu se rodilo dvoje djece, 23.11.1982. sin Darko, a 14.8.1984. kćer Maja. Teško financijsko stanje obitelji pokušavalo se popraviti sa povremenom prodajom ovaca.

Početak 90-ih godina stanje u Prijeboju se iznimno pogoršalo. Poznati su događaji oko „krvavog Uskrsa“ na Plitvicama. Hrvatima, koji su se našli na drugoj strani razgraničenja, nakon toga onemogućen je normalan život. Branjeni su im izlasci iz kuća i stanova, a selo Prijeboj se ponovo našlo na meti najekstremnijih velikosrpskih terorista. Prijeboj nije slučajno izabran i kao mjesto održavanja velikosrpskog mitinga, kojega je vodio današnji haaški optuženik Vojislav Šešelj. Nakon verbalnih prijetnji uskoro su počela i fizička maltretiranja s čim su i životi prijebojskih Hrvata postali ugroženi. Najprije im je oduzimana imovina, a nakon toga u ljeto 1991. na kuću Dragice Čorak nasumice su ispaljivani hitci i rafali iz različitog oružja. Djeca su nakon tih događaja evakuirana u sigurnije dijelove Hrvatske, a na Prijeboju su ostali sin Slavko sa ženom i majka Dragica Čorak.

Ubojstvo sina Slavka, uskraćivanje prava na pomoć u obnovi kuće – onemogućavanje povratka

U subotu 28.9.1991. godine, prije podne po sina Slavka došle su tri naoružane osobe koje su se predstavile kao pripadnici srpske teritorijalne obrane iz Korenice, kamo su ga po njihovim riječima i odveli. Nakon nekoliko dana na kuću Dragice Čorak izvršen je napad vatrenim oružjem, između ostalog i tromblonskom minom, zapaljeno je okolno sijeno i štala. Dragica Čorak i snaha Rada Čorak ostale su žive zahvaljujući bijegu na tavan, gdje su provele noć. U listopadu 1991. Dragica Čorak bježi u Bihać. Nakon desetak dana sa skupinom Hrvata iz Bihaća preko Sarajeva uspijeva doći do Zagreba te se nastanjuje kod svojih kćeri. U ljeto 1992. godine preko UNPROFOR-a prima pismo, iz kojega saznaje da joj je sin Slavko pronađen mrtav u šumi u mjestu Homoljac. Nakon toga je pokopan u groblju na Prijeboju.

Nakon vraćanja ovog područja pod suverenitet Republike Hrvatske Dragica Čorak se vraća u selo Prijeboj. Tijelo sina Slavka je ekshumirano 1996. godine, nakon čega je dr. Dražen Cuculić sa Zavod za sudsku medicinu iz Rijeke u obdukciji ustanovio, da je Slavko Čorak ubijen sa tri prostrijele rane u predjelu grudnog koša. Pokreće se i kriminalistička obrada što je privedo do kaznene prijave protiv nepoznatog počinitelja, koji međutim nikada nije pronađen. Danas u okolnim selima navodno postoje svjedoci toga zločina, koji se boje progovoriti o tom događaju zbog straha pred svojim sumještanima, nekadašnjim predvodnicima agresije na Hrvatsku. Iako je Dragici Čorak priznat status roditelja poginulog civila u Domovinskom ratu i podnošenja zahtjeva za obiteljsku mirovinu i za ostvarivanje prava za civilnu žrtvu rata, nikakvu novčanu naknadu nije primila ni ona sama ni njezini unuci, djeca ubijenog Slavka Čorka. Kuća Dragice Čorak potpuno je devastirana, iz nje su naime odnesena sva vrata, prozori, namještaj, peći, utičnice itd., no Dragici Čorak nije pružena nikakva pomoć bilo u pogledu obnove kuće ili ostalih vrsta pomoći koje su primili ostali povratnici.

Dragica Čorak, u utorak 03. kolovoza 2010. godine kaže da je sin Slavko te kobne subote, 28. rujna 1991. godine popravljao traktor, odveli su ga ujutro, prije podne, a eto nikad se nije vratio. Snaha Radmila djevojački Rodić rođena je na Plitvicama i danas živi u Australiji, kao i unuci, Darko i Maja. Vjerujem da se pitanje njihovog povratka u Hrvatsku, u roditeljski dom ne treba ni postavljati. Hoće li se vratiti na očevinu!??

Prema podacima prof mr. Igora Ivaškovića selo Prijeboj je nakon paljenja 1942., nakon rata 1945. srušeno sa zemljom, a posjedi Prijebojčana bili su nacionalizirani-oduzeti. Kuće su bile

potpuno porušene, pa su se povratnici naselili u dašćare i preživljavali od ovčarstva, stanje se dodatno pogoršalo osnivanjem zadruge „Planinsko dobro“, koje je oduzelo svu zemlju Prijebojčanima te su povratnici bili prisiljeni na rad za dnevnicu (koje su se sastojale od krumpira i žita) u zadruzi, a imovina je bila oduzeta i onima koji se poslije rata nisu vratili.

O raseljavanju stanovnika Prijeboja govori i groblje koje se nalazi iz rušene crkve, a na jednom od preostalih spomenika, kamenom križu uklesano je; Ovdje počiva u miru božjem Franjo Sorić, rođen 20/7 1856, umro 15/8 1921. Spomen podiže sin Jure iz Amerike. Na drugom spomeniku piše ovdje počiva, u miru božjem Ćiril Ilić, 1885 umro 1928, lahka mu zemlja. Na grobu Slavka Ćorak zapisano je Ovdje počiva u miru božjem Slavko Ćorak (1848 – 1991) ubijen, a na istom grobnom mjestu nalaze se i posmrtni ostaci oca, Josipa Ćorak, koji je živio od 1916-1972.

Pa evo neka im je svima laka zemlja u kojoj im kosti počivaju

Vjerujemo u ekshumaciju i dostojan ukop žrtava poubijanih 27. srpnja 1941. godine

Vjerujem da će se starici Dragici Ćorak, priznati prava i status koji zaslužuje, a nadamo se i vjerujemo da će Hrvatska omogućiti povratak imanja i posjeda raseljenim stanovnicima i Boričevca i ostalih prisilno raseljenih naselja i njihovih potomaka, za koje vjerujemo da će se i neki vratiti. Kako je Hrvatska uložila preko 2 milijuna kuna za obnovu spomenika u Srbu, koji je tako podignut i u spomen na četničko-komunističke pokolje 27. srpnja 1941. godine kojim je započelo čišćenje Like od Hrvata, izražavamo nadu da će istim žarom poraditi na ekshumaciji žrtava poubijanih tog datuma i njihovom dostojnom pokopu, a vjerujem da će u spomen na njihovu nevinu žrtvu Vlada Republike Hrvatske podignuti i spomenik. Mišljenja sam da demokratska vlast Hrvatske ima pravo odlučivati kud će usmjeravati sredstva poreznih obveznika, a vjerujem da i Vladu i Predsjednika, pa i članove Sabora, kao i njihova savjetodavna tijela na dostojan odnos prema žrtvama obvezuju i deklaracije o ljudskim pravima i da svaki čovjek kao minimum ljudske civilizacije zaslužuje pravo na grob, a pogotovo žrtve planiranih ubojstva totalitarnih sustava koji su vladali na području Hrvatske, prije, za vrijeme Drugog svjetskog rata, kao i u poratnom razdoblju, nakon 1945. godine.

Put prema Slunju i povratak u Zagreb i Varaždin

Grupa hodočasnika predvođenih Željkom Tomaševićem, hodočasnici iz župa i samostana otoka Pašmana, krenula je na Plitvička jezera gdje su položili vijenac na mjestu pogibije hrvatskog policajca Josipa Jovića, a pedesetak hodočasnika koji su došli autobusom iz Zagreba uputila se, na prijedlog Vinka Vice Ostojića u Slunj, na parkiralištu preko puta župne crkve, posjetilo se i mjesto sjećanja na Juru Francetića, a tu je kod križa za sve žrtve izmoljena molitva i zapaljena svijeća.

U autobusu sam izvijestio hodočasnike o aktivnostima Društva za obilježavanje grobišta ratnih i poratnih žrtava u Varaždinskoj i Međimurskoj županiji gdje je na grobištima i stratištima postavljeno desetak spomen križeva, a zahvaljujući angažiranju članova Društva uspješno je izvedena i ekshumacija zapadnog dijela grobišta u Hrašćanu gdje će se po deseti puta za redom komemoracija održati u četvrtak 05. kolovoza, na Dan pobjede i domovinske zahvalnosti. O obilježavanju grobišta na područja Zagreba i okolice govorio je Ivica Relković, a detaljno je opisao istraživanja na području naselja Gornja Kustošija.

Nešto ispred mene u autobusu je sjedio Josip Puljak, rođen 1926. godine u Imotskom, u nekoliko navrata ispričao je dio svojeg životnog puta, a kako već duže vrijeme istražujem okolnosti stradanja žrtava Drugog svjetskog rata i poraća zapamtio sam da je na „križnom putu“ prolazio kroz naselje Sračinec gdje mu je Marica Koščalec, koja je u to doba potkraj svibnja-početkom lipnja 1945. godine mogla imati 17-18 godina dala šalicu mlijeka i javila roditeljima da joj je sin zdrav. Kad smo se iz Karlovca auto-cestom uputili prema Zagrebu upitao sam vozača koliko smo kilometara danas prošli, odgovorio je da su ujutro posljednje znamenke na brojčaniku bile 4182, a trenutno je 4845 kilometara. Dakle na našem hodočašću svetoj Ani u Kosovo kod Knina i obilasku župa i mjesta porušениh u četničko-komunističkom teroru prošli smo 663 kilometra, a do Zagreba je još predstoji tridesetak kilometara odakle je do Varaždina i Križovljana još oko 110 kilometara, znači da smo na današnjem putu prošli oko devetsto kilometara. U Zagreb na naplatne kućice u Lučkom stigli smo oko deset sati, a puni dojmova doma u Varaždin i Križovljan stigli smo pred ponoć istoga dana. Nakon Varaždina morao sam proći naseljem Sračinec gdje sam se kod sadašnje

OŠ Sračinec, tu je nekad bila velika gmajna, a kasnije je sagrađen „zadružni dom“, koji je kasnije pretvoren u zgradu škole koja je pred nekoliko godina nadograđena i proširena, prisjetio riječi Josipa Puljka. Ispred škole je podignut partizanski spomenik (N 46,32867° i E 016,28241° - nadmorska visina 155 metara op ft). Do školskog dvorišta, negdje u visini sa zgradom škole, više zapadno, je velika, kamionska vaga, a iz je poljoprivredna trgovina. Nekad, potkraj svibnja 1945. godine je na tom velikom prostoru noćilo nekoliko tisuća sudionika „križnog puta“ koji su u zarobljeničkoj koloni u Sračinec bili došli iz Maribora, odakle su krenuli prema Varaždinu.

Križni put kroz Varaždinsku županiju – od Maribora preko Varaždina, Novog Marofa ...

Da bi upotpunio ovaj tekst nazvao sam Josipa (85) koji mi je rekao, rođen sam u Imotskom, a kasnije sam odrastao u Slavoniji, živio je u Osijeku gdje je izučio zanat i u selu Harkanovci, a kasnije nakon rata imao je obrt u Orahovici, gdje je bio obrtnik tekstilac, pletač. U rat je otišao 2. veljače 1945. godine, iz Harkanovaca, bio je domobran, poginuo mu djed kao domobran u prvom svjetskom ratu. Bio u upućen u Austriji u Stockerau, na obuku i kasnije u 392. plava divizija, bio kod minobacača, a danas živi u Zagrebu. Nakon rata je bio u Mariboru, u tri logora, preživio je odvajanje u prvom logoru, i u drugom logoru, a u trećem je bilo odvajanje pripadnika „crne legije“ koji su bili u žici i koje su odvedeni u šumu u Mariboru i poubijani. U Mariboru sam mogao biti oko deset dana, sa mnom je bio Ivica Čulig iz Petrinje, bio stariji od mene 8-10 godine, kako sam ja bio sićušni pazio je na mene, onda su nas uputili pješke prema Varaždinu i poslije preko Novog Marofa za Križevce i onda za Požegu. Brod na Savi pa skelom u Bosanski Brod, a odatle na Zavidoviće i Ozren sjekli šumu za pilanu u Zavidoviću, spavali smo u jarcima na suhoj travi. Poslije kapitulacije Japana, od Zavidovića su nas uputili u Sarajevo gdje smo dobili otpusnice, a u selo Vučkovac, koje se zvalo Normanci, kod Harkanovaca, gdje me spasio Ivan Kusturić, došao sam u Harkanovce potkraj desetog mjeseca 1945. godine. Tu sam zatekao mlađu sestru i braću, otac je radio, a mama je sa najmanjim bratom Antom otišla u Dobrinice kod Imotskog.

Ostajem zahvalan Marica Koščalec iz Sračinca

Kad je kolona iz Maribora došla u Sračinec odmarali smo na jednoj velikoj livadi, a tu je bilo nešto „slobodniji“ tretman te sam otišao preko ceste da zamolim vode ili kruha, ušao sam u jedno dvorište i prema meni je dolazila jedna mlada djevojka, dolazila je iz štale i u ruci držala muzilicu s mlijekom, koje je netom prije pomuzla. Molio sam je olovku i papira kako bi se javio roditeljima. Rekla mi je nek malo pričekam da će mi donijeti šalicu za mlijeko i papir i olovku da napišem pismo majci. Vratila se iz kuće i donijela šalicu te sam popio 2 šalice mlijeka koje su mi još i sad u sjećanju. Donijela je i olovku i papira te je napisala adresu i kasnije pismo mojoj majci: Draga majko vidjele sam vašega sina Josipa, bio je u Sračincu, dobro je, dala sam mu mlijeka, a kud su dalje otišli ne znam, potpisala se Marica Koščalec, i napisala adresu. Ja sam joj kad sam se vratio s križnoga puta i logora zahvalio, a kasnije kad sam bio u mogućnosti nastojali smo je i posjetiti, to je bilo negdje oko 1967. godine, kada smo navratili u Sračinec, no Marica je već bila udana i živjela je u Njemačkoj, a gazda nije imao njezinu adresu. U ono doba baš se i nije bilo poželjno raspitivati o tome. Marica je kod te obitelji bila sluškinja i pomagala je u domaćinskim poslovima. Tako smo se vratili u Zagreb, kamo smo se preselili 1965. godine, nakon rođenja sina Josipa koji je rođen 28. rujna 1965 godine u Orahovici.

Pišući ovaj članak ostajem zahvalan Anti Belji i organizatorima hodočašća sv. Ani u Kosovu kod Knina, kao i članovima Udruga Ličana župe Boričevac i ostalih, prof Rogužu, Igoru Ivaškoviću, Dragici Čorak, kao i iseljenicima iz Australije koji su pomogli obnovu crkve Svete Ane koja je od četnika bila srušena

Zapisao franjo talan, a fotografija snimili blaž i franjo talan

